

ШЫН

СЭКП Тыва обкомунуң, Тыва АССР-ниң Дээди Совединиң болгаш Министрлер Чөвүлелиниң органы

№ 50 (10342)

1977 чылдың март 1, вторник

1925 чылда үндээлдегилле

Ботто 2 коп.

СУББОТНИККЕ УТКУШТУР НОРМАНЫ АЖЫРБЫШААН

КЫЛ-ОРДА. («Правданың» штаттан дашкаар корреспонденти В. Цой). «Южизэлентро-сетстройнуң» көмүр чөүрү механизацияланган колонназының коллектив «Кызыл суббота» күш-ажылдык эң-не бедик будурүкчүлүг болгаш эң дээр шынарның хуну болдулар деп шийттирлээ. Хей-хей тудукчулар, чолчачылар, каңкаччылар, крановщиктер боттарының хуну нормаларын 150—160 хуу күүсөдирин шийттирлээ.

РСФСР-ниң Министрлер Чөвүлелинде болгаш ВЦСПС-те ЧАРЫШТЫҢ ТИИЛЕКЧИЛЕРИ

Будуруениң ажыктын болгаш ажылдын шынарын бедидери дөш, 1976 чылда улус ажыл-агыйның планын чедикшиниң күүсөдир дөш автономнуң республикалары, крайлары, областтарын, хоорайларын, райондарын, национал округтарын, будуруе черлерин, каттыжышкынарны, туугуларын, өртем-шिक्षиле болгаш өске-даа организацияларын база албан черлерин, коллективтерин, совхозтарын, агроулеттер каттыжышкынарнын, ажил-агыйлар аразының болгаш кедээ ажил-агый будуруе черлеринин болгаш организацияларын Бүгү-эвилелдиң социалист чарыжын түпкелен чугаалажы көрөш РСФСР-ниң Министрлер Чөвүлели болгаш Профессионалдык Эвилелдерин Бүгү-эвилел Төп Чөвүлели ол айттыр талазы-биле доктаал хүлээп алган.

Будуруениң ажыктын болгаш ажылдын шынарын бедидери дөш, 1976 чылда улус ажыл-агыйның планын чедикшиниң күүсөдир дөш Бүгү-эвилелдиң социалист чарыжын түпкелен чугаалажы көрөш РСФСР-ниң Министрлер Чөвүлели болгаш ВЦСПС-тиң шийтер Кызыл туктар биле шаңдалар болза:

- ТЫВА АССР-ДЕН
- 1. Кызыл хоорай.
- 2. Каа-Хем район.

Будуруениң ажыктын болгаш ажылдын шынарын бедидери дөш, 1976 чылда улус ажыл-агыйның планын чедикшиниң күүсөдир дөш Бүгү-эвилелдиң социалист чарыжын түпкелен чугаалажы көрөш РСФСР-ниң Министрлер Чөвүлели болгаш ВЦСПС-тиң шийтер Кызыл туктар биле шаңдалар болза:

РСФСР-ниң Министрлер Чөвүлели болгаш ВЦСПС будуруениң ажыктын болгаш ажылдын шынарын бедидери дөш, 1976 чылда улус ажыл-агыйның планын чедикшиниң күүсөдир дөш Бүгү-эвилелдиң социалист чарыжын түпкелен чугаалажы көрөш РСФСР-ниң Министрлер Чөвүлели болгаш ВЦСПС-тиң шийтер Кызыл туктар биле шаңдалар болза:

ДАГ-ДҮГҮ АРЫГ ЛАҢЧЫЛАРЫНДА

«Тыва даг-дүгү» комбинаттын пехтеринде болгаш адмиралыда Октябрьниң социалист Улут революциязының 60 чыл буюн көндүр турар. Элең 46,5 тонна нормалык турган, 52 тонна «даг хөвөн» арыглар турар.

Чугула ту дугда

ХАРЫЛЗААЛАРНЫ БЫЖЫГЛААР

Тан, дөвкүр шывар тускай шифер, нилит волонкидан кылган паттертер, эртин быжыг-лаңчылар, даг-дүгүден кылган картонлар, постер, шилден кылган постер дөш шынар оон-даа өскө ховар материалдар амга чедир бисте чок.

Тыва АССР-ниң будурукчу күштерин улам ыңай хөгжүдөр дугайында партияның болгаш чазактың доктаалы — СЭКП - ниң ленинчи национал политиказының чаа чайыннан чак илере ли

Шаңнал хүлээндирип тур

УЛАМ СОРУКТУГ ЧУРТТАЛГА-ДАА МАГАЛЫГ-ДЫР АЖЫЛДААР БИС

Каа-Хем районда «Тиилелге» колхозтун ажил-ишчилери 1976 чылда Бүгү-эвилел социалист чарыжына эң эки көрүзүлгө чедип алганы дээш СЭКП ТИ-нин, ССРЗ-ниң Министрлер Чөвүлелинин, ВЦСПС-тин, ВЛКСМ ТИ-ның шийтер Кызыл туктуң чазалыг алган. Амгы үеде колхозтун ишчилери бедик шаңдалга хары ылыдыр илчээр ажылдап турарынын дугайын чугаалап бозон ында партбюро секретары Т. С. Салчактан бистин корреспондентивис дилээн. Оң чугаалааны болза:

трактор мастерсказында хай-нышкыныг чоруп турар. Механизаторлар Социалист Күш-ажылдын Маадлары Д. Д. Даваа, С. Д. Оюк, Н. Морозов болгаш өскөл-даа партияныг болгаш чазактын ада сагыш салышкыныга улам сорук кирип, бо чылдың апрель 1-ге чедир бугү техниканы бүрүч-биле септеп дооскаш, чакы тартыны 10 ажил хүнүнде доолор деп бедиктең социалист хүлээлгелерин алганар.

«Тиилелге» колхозтун партия бюрозунун болгаш дөш Советтин куускомунун кезгуннери база өске-даа хой-ини организацияларынч доо-лээр, агитаторлар, пропагандистер малчыларын кыштагаларына, фермаларга, техника советчилерине доктаал чазактын ап турар-дөмчөлөрүн чонга таныштырып, оларга боттуг дузаны чедирип турарлар. Ынаг илчепкейг активчилерге колхозта «Билиг» ния-тилелениң даргазы С. Куржугет, бригадир К. Яковлев, агроном Ф. Боринков, агитаторлар С. Кенден, А. Даваа, Ф. Осипова болгаш өскөлери-даа хамаарыштырып болур.

Партияның болгаш чазактын ада сагыш салышкыныгыга сорук кирген тилчелерин СЭКП-ниң XXV съездинин шийттирлерин амдыралга боттандырылган улут-хуузуң кирип, чуртта калбарган Бүгү-эвилел социалист чарыжына илчепкейг киржип, 1977 чылда күрүнге 3000 тонна тарааны, 315 тонна элти, 860 тонна сүтү, 21,7 тонна дүктү сөдөр деп бедиктең социалист хүлээлгени күүсөдир дөш улам шудургу ажылдарлар.

Хүн келген турум бистан Комунист партиямы, Совет чазакымы киле дөш ада сагыш салышкыны улам күлөлдир, чонун ажылдарына, чурттарына бугү-ле таарымчалыг байдаларын тургузуп турар-дыр.

Биста республикамы улам ыңай коммунист хөгжүдөр дугайында СЭКП Төп Комитетиниң болгаш Совет чазактын ап турар хемчелериниң дугайында доктаалы танышкан, ол бүгү өргө-аралым хайынтып, партияныг болгаш чазактын ада сагыш салышкыныга хары ылыдыр улам күженишкениг ажылдар деп күлөлдир оду чайгаар-ла илчептир көрүдөр.

Улут Октябрьниң ачыманда тала араг кижя өскөдөгү, чагай амдыралым тургузуп, байлак шылагыр чуртап турар. Ол чагай амдыралым тургузуп турар бөдүн иштинин дугайында өскө салымчыны дөргө депчиң национал политикамы боттандырылган ажилдыр. Мээң, бөдүн иштинин, күш-ажылдыг үлөң, чокта чазакымы Социалист Күш-ажылдын Маадры деп бедик атты тымыскамыг чоргарамыс артам чок.

Бо хүнүрде техника септелгениде

ажылдан тур мен. Мээң-даа, механизатор эң-өөрүмүң-даа дайычы сорулганы чакы тарылгаже ой-шаанда кирери-биле техниканы чогур хуусада септеп доорлар. Бо хүнүрде чедир 39 трактору, 16 андазыны, 14 селканы, 4 комбайны бүрүн септеп алдымы. Колхозта бар техниканың септелгени апрель 1-ге чедир бүрүн доорлар арка бар.

Механизаторларын зооп сонгаргы планы улу. СЭКП Тыва обкомунун IV пленумунун материалдары-биле механизаторлар танышкан, чакы хону ажилдарын үенде техниканы күжүн иш амылаарына болгаш ону камыг элчээрине хамаарышкан эки дүжүлганы дамчылар-биле бир дүжүлганы мех-анизатор бүрүңге 3-4 амьяттарын быжыгыл, дагынышкыныг ролон бедидер соруганы салган. Ол буяныг болгаш чагай хөреккө улуун кирерине мех-анизатор бүрүңгө белен. Ылчанап, «Тиилелге» механизатор бүрүңгө 1977 чылдың планыг оонадылган бо чылдың ноябрь 7-ге чедир күүсөдир дөш хей-агт кирген ажылдан турар.

Д. ДАВАА, Социалист Күш-ажылдын Маадры, «Тиилелге» колхозтун механизатору.

Каа-Хем районда «Тиилелге» колхозта бедик шаңдалга сорук кирген ишчилерин аразында мурнакчы быза ажаакчымы, дагынышкы Кесина Ядревска Кудрявцева база бар. Оң ажал турар 138 баш бызааның бирозон-ле хонукта

800 грамм немедде деңини ап турар. ЧУРУКТА: Амнык мей Мария Санрова (солгай талазында) дагынышкымы К. А. Кудрявцева-биле сүмөлөгөн тур. А. КОЙГУНАКТЫҢ ФОТОЗУ.

УШ ДАК ПЫР ӨӨРҮШКҮ

Чокта чаа бистин фермаң ишчилериниң аразында чараал тарай берген: кеңээ кызыл-булуңга будуруе хуралы болур дөш. Айыккан шагымда чыгып келдиңиз. Чамдыктарымыс содуй кеттиңиз беши четтикчиз. Колхозтун удуртуктары, партбюро секретары, кол спецалистер база шупту четкиңиз келди.

Анаа колхоз даргазы В. М. Рыжов өс алган, «Тыва АССР-ниң будурукчу күштерин улам ыңай коммунист хөгжүдөрүнүн талазы-биле хемчелериниң дугайында СЭКП ТИ-ның болгаш ССРЗ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң доктаалы болгаш бо айттыр талазы-биле СЭКП Тыва обкомунун IV пленумунун материалдарын бисте таныштырага, бистин республикамы зооп сонгаргы хөгжүдөлгөсүнүн дугайында ада сагыш салышкыныг дөш партияга болгаш чазакка өрчүң четкишкениниң өстери анаа чыгыштарынч сепкиңге илчептиңиз олурган.

Колхоз даргазы улаштыр чугаалап, бистин «Тиилелге» колхоз Бүгү-эвилел социалист чарыжына 1976 чылда бедик көрүзүлгө чедип алганы дээш СЭКП ТИ-ның, ССРЗ-ниң Министрлер Чөвүлелинин, ВЦСПС-тин болгаш ВЛКСМ ТИ-ның шийтер Кызыл тукту-биле шаңдалыгын дийчатын. Адаа өө-

рөөң адыш часкаашкыны кызыл-булуң дола берген. Ол хурадан үнүң келген саар илчептериме бар чылда, хөйгү бодамы. Оңу беш чылдың бирге чыгып, да бистин ажил-агыймыс багыт энес амьдалымың хөвөлдү ол бедик шаңдалыг — Кызыл тукту чалаап алганымы, бистин чыгыс чер-туртууру Д. Д. Даваага Социалист Күш-ажылдын Маадры деп бедик атты тымыскамы ол. Бистин республиканың зоопоманың болгаш культураның улам ыңай хөгжүдөр дугайында партияның болгаш чазактын сагыш салышкыныг чаа чайыштырчак илчепти кайгамчык магалыг хөроктер. Бо бугү каттышкан, үш дактыр өөрүшкү-дүр!

Ылчанап онгу беш чылдың илчип чымында Кызыл тукту салбас дөш улам күженишкениг ажылдар сорулганы бистин саапчарларымыс салган. Мен бодум хуумда 1977 чылда бар илчептер 1800 литр сүт саар плазмымы эде көргөп, ону 2000 литр чедир деп бедиктең социалист хүлээлгени алдым. Мындай чедикшинперге сорук кирген саапчар шуптузу бедиктең социалист хүлээлгелерин алгылап болгаш сатпал сүттүң бедик шынары дөш ажылдар деп шийттир-лөөшөр.

Н. РУССКПХ, саяныч.

Хөгжүм-шиң театрының тудуу — амгы үеде республиканың хой-интиганың кичээлге-гейин хаара туткан чугула тудуларынч барызы.

Ук тудууну бо чылдың ажылдага кивирин күрүңе планында көрдүмүз-даа болза, СЭКП обкомунун бюрозунун болгаш Тыва АССР-ниң Министрлер Чөвүлелинин шийтерин бугуар хөгжүм-шиң театрының тудуун Октябрьниң социалист Улут революциязының 60 чыл оон таварыштыр ажылталга кирери көрдүңиз.

Бо нарын улут тудууна дагына тууд-монтаж ажылдары кодулуна доорулан, театрың кол улут көрүңү туттунган. Ам ында иштинки шиверде ажылдары, хой сааны дөргө-хөрокөдөрүн тургузулары, иштинки, даштыкы уран-наасталганы кылдары артка. Ол бугү ажылдары кылдары ам-даа 1,5 миллион рубль шижээдин алдынар жукурду, з оон иштинде тууд-монтаж ажылдарына 214 муң рубльдин акша-хөргөңүн чарыгдатынар.

Эртек чылдың октябрь — декабрь айларда ылда амыл барык соксан, тудууну халдылар кол тууду ортаң-аңызымы «Кызыл тууд» эргели, керээң органы-аңы-

дар оонашкан ажылдыг графика бугуар чорударын хандырып келген.

Театрың тудуун харылаар хоорай штаны (начальниги Ш. Д. Куулар) бийдал экижидери-биле чамдык хемчелерин ап чоруткан.

Штабтың начальниги Ш. Д. Куулар-биле бистин корреспондентивис ажуралшан, анаа дараазында айттырларын салган.

Хөгжүм-шиң театрының тудууна байдал ам кандыгымы? Кайы тууду организациалары графиктен хомужал турарлы. Шузуу Даваяны? — Январ элчепте 10—15 кижя амьдан турган болза, амгы үеде 190 кижя илди хулаа туртуган. «Кызыл тууд» 30, № 48 тууду эргелиден 67 кижя, «Восток-сантехмонтаж» 10 ажил монтажыктер, «Востокром-связьмонтажы», № 3 тууду-монтаж участогунда, Красноярск 2 № 3 монтаж участогунда болгаш оон-даа өскө керээң тууду организациаларың бригадаларыңда оонашкан ажылдарын чорудуп турар.

Ылчала-даа тууду ажил илчипти-биле графиктен оонашты турарын айттыр жукурду. Февралда 131 муң рубльдин ажылдарын кылдыр планвал-

Чугула ту дугда

ХАРЫЛЗААЛАРНЫ БЫЖЫГЛААР

тер кылдыр ажылдар база чок, а чоонку үеде белеткетти-нери база берген. «Театромонтажы» бригаданы Саратов хоорайдан чедип келген, ажил фронтузу белен эвес, харектиг тууду материалдары чотунда олар барык недаян хире үе илчипти-биле ажилды эгелээр арзамы чок болган.

«Кызыл тууд» эргелинин бурзуу-биле ажилдыг темпни хонувейн турары илди. Мында күш-ажылды организациаларыңду депнеде. Оон чылоңте мындай таварышкыныг өргүзүп болур. Тууду дага калыңчылдыг чедикши, ажил турун берген. Туудунун хоорай штанының дилээң бугуар чамдык будуругөдөр калыңчыларын театр тудууна ай хуу-саадыг амьдалдары-биле чорудуп берген. Феврал 18-ге 3 калыңчы, 21-де 2 калыңчы чамдык театр тудууна чедип

Н. ООРЖАК, «Шынның» корреспонденти.

КЫЗЫЛ ТУКТУГ РАЙОНДА

ЭРЗИН РАЙОНДА „КОММУНИЗМЧЕ ОРУК“ КОЛХОЗТУҢ №3 ХОЙЖУ БРИГАДАЗЫНЫҢ ДУРЖУЛГАЗЫ

Бистин республиканың экономикасын болгаш культуразын көдүреринин айтырларын ханызы-биле база бүгү таламгы өөренип көөрүңге үндөйлөш, «Тыва АССР-нин бүдүрүкчү күстөрүн улам ыңай комплекстик хөгжүдөрүнүн талазы-биле хемчеглерин дугайында» доктаалды СЭКП Төп Комитеди болгаш ССРЭ-нин Министрлер Чөвүледи 1976 чылдың декабрь 10-да хүлээп алган. Ол чөгүлэ документини хүлээп алган Совет Тываның улус ажил-агыын болгаш культуразын бүгү таламгы хөгжүдөр дугайында СЭКП ТК-ның база Совет чакатың хун бүрү ала сагыш салымшыкының чаа чайын-нанчак илерээшкени болган.

обкомунун IV пленумунга чугаалашкан болгаш тускай шийтирлерни хүлээп алган. Көдээ ажил-агы бүдүрүлгезин специализаастар болгаш концентрастаарынын сорулгаларын пленум тодаргайлаан. Оларны чединшикин шийтирээрге республиканың көдээ ажил-агы улам ыңай хөгжүүр, оон продукция бүдүрери улам көвүдээр. Амгы үедө хөй-хөй ажил-агылар көдээ ажил-агы продукциянын бүдүрерин болгаш садарын көвүдөдип, ол талазы-биле планнын ажыр күүседип туруп, Эрткен чылын Эрзин районун ажил-агыларын улуг чединшиктеринерлел болган.

кининг күүседир дээш Бүгү-эвилелдин социалистик чарыкыга киришкеш, Эрзин район ол чарыштын тилекчелеринин бирээзи болуп, СЭКП ТК-нын, ССРЭ-нин Министрлер Чөвүленини, ВЦСПС-тин болгаш ВЛКСМ ТК-нын шилчир Кызыл туугу-биле шандаткан. Ол районда «Коммунизмче орук» колхозун №3 хойжу бригаданы төрүүр чүс хойга оонаштыр 106 хураганы камгалап, хой бүрүздөн 1,9 килограмм дүктү кыргып ап, мал бажы өстүрер планын ажыр күүсеткен. Республиканың хойжу бригадаларының социалистик чарыкыга бирги чери элээш, ол коллектив бирги черинин дипломун болгаш 500 рубль хемчээлдиг ашка шаңчалын алган. Бо арыдан ол бригаданың ажилының, амыдырал-чурттагызынын дугайын омончур.

Саннарның бадыткалы

Оңгу беш чылдың бирги чымылда «Коммунизмче орук» колхозун №3 бригаданың хоо 16 колхозчу хуулаштыган, оларның оңуна 4,7 муң төрүүр хой турган. Колхозтун планын бугаар бригадалар төрүүр чүс хойдан-на 90 хураганы камгалап алыр сорулгалы, ыңчалаа-даа хойжуларын боттарының алган социалистик хуулаштыгында алааны оон хой—95 бай. Чыг түнөөндө чогуу күүсеткен—106. Бир хойга оонаштыр дүк кыргып алыр хүлээлгенин бригадалар күүсеткен болгаш 1,9 килограмм дүк хой бүрүздөн алырлан. Хойжун ишти баш сап дөңгөйлөп төрүүр тургандың 17 хуу хой болган. 1975 чылдың декабрь, мааңың өтүр-хорор чорун 2,4 катан кырыган. Семитилгени эки организацияга турган, күрүңгө саткан бугу хойнун 31 хуулу дөң, 59 хуулу ортукам күштүг болурун бригадалар чедип алган. Ийке азы баш бүрүздүг ортукам дөңдөн 41 килограмм чөткөн.

ХӨЙ ХУРАГАН АЛЫР ДИЗЕ...

— Бригада бо хире бедик көргүзүүнү—чүс хойдан-на 106 хураганын канчан алганы? — деп, бригадир-зоотехник Бадаа Буюеня Кунгадан айтырган бизе.

— Мааңа хөй азы чүддер салдарыг болуп. Ыңчалаа-даа кол-ла чүдү уксаа ажилы деп чугаалаза чазыг чок. Оон ийди дугуш болгаш анык хойларын чаксы бонтировка-ны хиннамып чорудуп, дүгүнүн, инити даштыкы байдалы биле болгаш азымын алай-биле ылган, таарыштыр баяктыр турар биз. Чоон хойнуң брактанынын база ынардыг кылбааже хоржок, аргалыг болза, хураганын хойлар, сүдү эвезип, кырган хойларын төрүүр колданырга тургусал болза эки. Инити-биле чугаалаа, бо ажилдарын зоотехникти чурттарына дозуу-биле сагып турган чорудуру чугула.

— Хойдан хөй тол алыр дээш өскө кандыг ажилдарын чорудуп турар силер? — Семитилге дугайында чугаалаа болза хоржок. Оон кончу чугула херек-тир. Семис хөй сүткүр, оон төлү кадык, улуг чагай болурун кылда билер. Кыштагдан чазакже көкөр бетинде элээн бетелел негеттинер, чүге дээрге, чымыг кыштагдан хенертен кажаа-хорра чок черге баргаш, хөй, хураган хат-камыскага аламып аарып болур. Ыңчангаш чагалактыр сери, сарай мшакан чүддерини кылып ап турар биз. Сүт чедирээлини үзүктелдир-бес дөш хамык докчаларын, кооша, савааларын доран чедирип аары чугула. Сүт сөөртүр машина үзүктел чок чоруп турар, оон чөлөмчым Бавуу Хоома кончу кымык, ажил-тир инити. Ам бо кымык үедө ол черде тергип ажалдап тур. Кыргыла эртингер соома, бригадалар, Кыяк хемчеглерин унаарында сүтүг, шыкты, изип өстүг чагалактыр, хөй көжө бээр, аңа мал кедер-герле, Маратты, Ары-Булак база хөй таарымчалыг.

— Мал чедире бетелелдин, кыштагалар септелээзини ролю? — Ийне, айнып түнүүр, июль эгезинде чөк дөңгүнү турла, сизге кезилдизинге кирип турар биз. Ам ажил бир ай хире уламчылар. Оон сөңдө да тарымал сипенер белеткенге кирер. Мал чедире бетелелдинге колдан бүрүздөн 1—2 кижи кирип турар. Эрткен чымыл механизастаа эвезиле биле колданыр-биле кезип турган хоочуннар эвенюзу 320 тонна сизге болгаш коосула белеткээр планын 621 тонна чедирер. Кескен сипеня бистер черге сарааткан арык ажил кылбай, хепезиня соонда улаштыр-ла кыштагаларга сөөртүп турдувус. Ыңчангаш амгы кыштагаларының байдалы берге-лаа болза, малдык чыр чөмө чегин турар. Язы-бүрү хоумуктыг чедир, чарба, сула бар. Бригада дөңгөзүндө хар улуг, чамдык чердерге хөртүктүг

ЧУРУКТА: Н. Базаан.

Анык өг-бүлө—Содунам Бора-Хөө биле Инна Базаан хөй кадарын ажилдап беш чыл чедип турар. Бо үе интиде олар чылды-на социалистик хуулаштыгынын күүседип, чүс хойдан 95-тен өрү хураганынын камгалап ап бергендер. Эрткен чымыл ол күрүзү 103 баш болган. Амгы үедө анык хойжуларын колданында хоочун оолданыңын колдунула дозулган. Чам төл менди.

ЧУРУКТА: Н. Базаан.

ЧАРЫШ—УЛУГ КУШ

Социалистик чарышты организация дээр-ле, күндү ажилды организацияга бо-лаар. Ыңчангаш ол бир-ле дугайында уадуруч, специализация кызыл хөй. Социалистик чарышты чоруп турар байдалын кичи бүрүдү болгон чоруп кылдыр чараландырып турар, чедип алган тунедерин дөңгөп көөрүр, эки дүрүкүганын көтөпкөр, материалды болгаш моральдык ишти бериптирин ажилдары — бо бүгү күнү ажилдың бүдүрүчүгүн бедилдеринге, продукциянын шынарын ажилдеринге дөңгөп хемчеглер болуп. Чарышты организациянын, уадуручун ол чүгүлэ негеделерин колхозтуг баштаар чери (даргазы М. Дүгер), партия комитети (секретер Л. Сангыла) сагып, ол бугаар ажилдап турар.

ларын социалистик чарыштын база бригадала организацияга турар. Бир тээ бедиттен социалистик хуулаштыгынын мааньын ап турар болганда, колхоз баштаар чери, тускай эртемчилер оларын ажилдаарына таарымчалыг байдаларын тургузуп баштаарга чүс хүлээлини ап, оон кол бурдузунда чедиптирерин шийтирер турар.

Хуулаштыгынын кичи бүрүдү кичилер күүседип турарынын контролун бригадала чөлөдө чорудар. Оон составынын бригадалың тускай эртемчилер, хоочун, мурачтык хойжулар, бригадир олар кирип турар. Ол чөгүлдеги хуулаштык күш-ажылды сагыла тургунун хажыткан, кандык бир ажилга киришпей берган ийке азы чарыштын негеделерин күүсетпей барган кижилерин динчыл, сугап, даалгаларын бергеш, достаткан үе эртеңде күүседелин катап хылап турар. Хойжуларын ай санында ажилдаанынын тунедерин бригадала хуулаштыгынын чөгүлөдө динчыл, дээрлерге байыр чедирип турар. А квартал түнөөндө тергидөө малчынар колхоз баштаар черинин байыр чедирген бижектерин алыр. Чарыш чыл болгаш чыл түнөөндө мурнакчылар колхозта тускай ажилдап кылдыганын дүрү бугаар партия райкомунун болгаш райүкөсөмун Хунд-бай бижекни алыр-биле азы райкомун, колхозтун Хунд-бай самбыраларына кыргары-биле сүмелет турар. Мындык моральдык хемчегер-биле чергелештир материалдык иди-бериптирерин аргалаары база ажилдап турар. Ай, квартал төнүзүндө шылааган хойжуларга, саканчыларга акша шаңчаларын тылып, ортестиг барааннар-биле шаңчалары чымыл апарган. Ол шыпан колхозтун күүсели-биле аян-чорук кылар, курорттарга эмпенер эргени мураччылар ап турар.

Москва баар бетинде

Хойжу Балвовайң кыштагыга кедилеши. Оңгүн эр эри Сүрүн Балвовайң кажаа иштиде өлөк аштан тур. Чымыл кышталарда хай-назы айы-биле айтылган каан хураганын шыгында каан сула чип, чымыл сүт ийип чай чок «ажылдап» турар.

чылгы өй көгөң дөш, амыраар-даа хире өвес алар түнө болгай—деп, Балвовайң чымыл чугага улашты. — Бөгү күнүндө шымбай чымыл кедди харып. Ам база бүргөп, хун дугайыг бар чор, бо-райыг баар ирге бе?

Дөрдө чараш угулаалардыг ашталарының бирөөшүн ашталга салып каан өңгүр бижектерин соңуургай берди. Кылаангаш карттык кымыл дөңгөр Тыва АССР-нин Дөңгөр Советинин Президиумунуң Хунд-бай бижи болду. Татьяна Дүгероваңын үрө-түндөдиг ажилынын үрө-түндөдиги ол. Осю бир бижи комсомол обкомунуң анык хойжуга тымыкан диплому болду.

Чүү дээр боор, уруглар берге-ле кыш болду—деп, Татьяна Дүгерова шаңкы, азы-чөмүл бетелек, шыкты чорудуру хемчеглер, чугаалап турду. — үр үедө ийек кадары, сөөгү 4—5 чылдарда хойга-даа ажилдап келгеш, мындыг сөөк кышты бизделсе улус-тур биз. Хураганын, эмгектерде бергезин канчаар: чымыл кажаа тар, шыкты, даштыгаа дамылаа соок. Бо сарада хураганнар бергелеп турду. Хурагандаа шоолуг аарып-арында-лар болар. Тол-даа өз-ча-мейди ийип. Инитер баа бар. Социалистик хуулаштык бе? Ам төрүүр дөңгөп шаа хой бар, оон төлүг база мезди алышымыс, күүсеттине боор боор. Хой бүрүздөн хураганын чөдө алыр-лаа биз, харың-даа оон көвүдөрү чадава. Харың-даа бо сооитун уркуу боор, 2—3-даа хой ара салды ийип.

— Бистин урувус Тонянын алган шаңчалы-дыр ийип—деп, өңгүр хөргөжөн ээзи мээң соңуургалым эскерип кааш чугалаам.—Өм ээзи пенсияга үйгөн, ам улуг малдын—мен, дуулаачы кадары — уруум. Сес ийке дооскан кижи. Ыңчангаш мен биске дуулаачы келген болгаш мал ажилыга өөрениген амыр. Чокта Кызыл хоорайга республиканың анык мураччыларынын хуулаштыгы чораш каалды.

— А силер мураччы Москва барып хуулаштар мшакыла силер?

— Ынды-дыр ийип. Харың-даа кичи бүрүдү аргажык. Бистин республикада сугагалыг, ал-адалыг малчынар-ла хөй шыктыкы...

— Силерни кызым ажилдарынын баар бир үндөшкөн кижи ол эвеспе?

— Магалыг шаг-дыр ийип бо. Чоонуга, чуртунга херек чүддерини хоо-биле тулап, бүдүрүр, эки шынарыг кылып турдуру, ат-алдар, менталдуу хуулаштыгынын киреңги болду. Ийип каан кымыл, мураччы, ам-даа хөйү кылдыр, эки ажилдарың күзүр-дир.

Россия Федерациянын улаштыгынын, колхоз ажилыгынын, туудуңуң транспортун амыдырал калырыла ажилдакчыларын чөгүлө хуулаштыгы бээр дээш алашкан хуулаштыгы турга. Татьяна Дүгероваңын өг-бүлөзинин кеңешинеринге чыгып-сөзгөр чугулазы хөй болган. Сактырга-ла, ол чок турга арткап мал хойларын төрүүр хуулаштыгы олар таптыг ажал ап шылааган-даа бары шыккан. Тоня, Сүрүн Балвовайң ийи баа-ла хөй айтышчыларынын алганар. «Дика сагыш чоа-вадан, бистер ажырбес биз ийип» деп, уруу азын оожурган. «Чуртувустун ийишчиле—улуг Москваны көөр, чугула ажил-херектерини шийтирээрине киржирп улуг аас-кежиң.

Бистин бригаданыңын хоо бир, ийи айларда колхозтун шурту оодаткан. Ол черде ажилыг—деп, Сүрүн Балвовайң бугурадап харыңдала, —чүге дээрге ол үедө хөйүг дөңгөлө эки, семис болганда хураганы база хөй турар болгай. Ам кол-ла чүге, чам төлү, соо-на азыназын бөдөр, кирбес бе, бо кыш деп болза, айтыл-дым. Оон аңгыда өрте оол-дашканынын бир өкө таламы—күзүн улуг хураганнарап хөй дүк ап болур, харың-даа өр хураганнарын күртүпө-туңгөн хураган көк олт үңү-же чер олтаттар хире өзе боор. Частык соон-кагыс-зынга база, белен алыштыр үөспө.

— Бо чылдыг час та кандыг болур? Мал чөмө эвезип, хөй арып-баксырал келгенде хар чаан, хадип туруп бөргө,

Бизде хойжу бүрүдү мацаа бөдүрүн төлөстөгү үлүг-хуулу кириптер. Төрүүр оон кодонның 7-инчи кадар чымыл чүс хойдан-на чүс-тен хөй хураганынын камгалап алган. Дээрлерин дээрин Татьяна Дүгерова Баянова болуп, 328 хойдан 356 хураганын азы чүс хойдан-на 108 хураганын алган, колхозка база бир колдан хойжу негез. Нат-пін Эрес-оон ийиги черин элээш, оон көргүзү чүс-тен—107 хураган. Седик-ков—Докчымал, Содунам Бора-Хөө, Александр Түмө, Борис Балдак, Күчүң Инна 100—104 хураганларын тус-тузунда алгалаан.

Арткан үш кодонның кадарчылары база-ла социалистик хуулаштыгынын күүсеткен болгаш 90-дан 95 чедир хураганын чүс хөй-га олаштыр камгалап алган. Олар—Бора-Хөө Сагды, Инна Оолук, Паңкыт Кыргыс—анык хойлар кадарчылар турар. Төрүвөс алды колдандан шылаш, күрүңгө садалы-биле семитилги турган ийи кодонның кыргын уадуң үстүнде чугааладымыс.

Ам бүдүрүлгезин ажилыгынын белли турарып хөргөшөлөн турар чамдык савтуңунерин көрөд. Чаа шытандө бригаданың алаан орулгаам кайы хире? Семитилгеге турган хойну күрүңгө сатканында болгаш складка дуулааң эштэн кирген орулга 45 муң хире рубль болган. Саткан дүңгө 72 муң рубль орулга кирген. Ам чарыгаларың хемчөлдүн көрөд. Дил-ле хөй түң хойжуларынч амыл төлөвирине оонашын оонашын болгаш аңа 36,5 муң хире рубль үнгөн. Авторлар ажилдаарының 22 муң хире рубль чедип турар. Кирген орулга биле хуулаштыгынын илгалы 5,9 муң рубль, ол—бригаданың колхозка арыг орулга-мыр.

АМЫДЫРАЛ ХӨЙ ТАЛАЛЫГ

Бригаданың аладарына чораш, хойжуларын амыдырал байдалынын ажилыгын, чурт-туу турарынын бай-шырааы кичи магадаар. Транспортуг радиоприемниктер, улуг ортуг хемчегер зал санында. Машык хөдөлгөдөр дайшым шугаан тургусулула каан. Оң ийинин өт-херекселдер-лаа арбын. Бирок черлерде, берге ажилдыг кижилерин амыдырал хемчегерин бажым санында. Азы-чөм, баран үстү бээр, азыназын белес дээш шыктын хоумуладар динчыл. Шылаа сандык чораш, ам чурчактын малын Күчүң Инжанын алында дегин сөдөм бар. Баштыгы херекселди барааннарын малчы кижиле-лаа айле оон барып санды алар аргалаң. Районнуң колхозта бижылган автотөмүрү база үрүгүчү кези турар. Колхоз төвү—Нарын сугурап дөңгөп малчынарга үзүктелдир-бей чедирип, оон ортөн чылдык алыр үедө тиртип алыр кылдыр организациялаан.

Малчынарынч ажилыгын төлөвирин соңуурган көрдү-вус бир-ле дугайында, хөй-жу кичи кодондык турар мезилини баш сагып барыштал-лап төлөвирин алыр. Бирги кластың малчыны ол төлөвирин 20 муңун немей алыр, ийини кластының 10 хуу оонаштыр. Оон аңгыда ажал алган төл бүрүдү дээш 1 рубль 38 коллектив хөйү бүрүдү алыр. Ушкү кварталдык түнөөндө планды арттыр алган продукция—тол, дүк дээш ийке-мелдө төлөвир база сагытти-

ЧУРУНТА: мураччы хойжу Т. Баянова дуулаачы кадары уруу Антонина-биле.

КАДРЫ ЧЕРНИҢ КАДАРЧЫЗЫ

Кара-Хол кыжым кылын дош-биле шытына бар. Оңд кырынга чагган хары хат кыдыгарыча шырбы шаптар, дош кыры кыры арыг чыдар. Кыжым кылдуу кыдыгарыча шаптар кыштар, аргыжарынга дош таарымчалыг апар, а чарын улус аргыжар шынаас, кадыр-кадыр дагдар, кара ээм оңд кыдыны дуй херимнэн.

Уулу 12 километр холду кыры-биле бистин чик-кара-выс малпап орда, битчи-даа чаггап, шаптыктар чүве чок, бир-ле асфальтыл орук! Дол-гадыр бозур-бозур көшкөнөр-лит чалым хаалар, битчи-би-чи кыштар халча көргөн, ка-ра-арга-ээм тайга чедир ү-ген.

Бистин бир мурнакчы кадарчымыстың конады бо. Борта хой болдап агдаже чы-дар куралары кыштаа ол, оңд болдуну чогуу кыштаанте кө-же бээр — деп, бригадир Ку-жугет Кызыл-оол хойга ситен

хаап, суггарып турган мал-чыл-биле таптырды.

— Чарын борта кадыр чы-лаас болган бо кадырчы оңдун холтох. Инчанган мында кадыр тудуп алган кижини мен. Ам каш хонуктан бодунуң чогуу кыштаа Аскыр-Дагжа көжөр мен. Бо чер кадыр-берт, кыштарынга таарымчалыг чедир ийин — деп, кадарчы бие-биле чугааламы берди.

Өргөнгөн кижиле апаа чурттап, мал кадарып чоруур, өг дундуунуң диттар бажы көстүп турар, шына-ла, ка-дыр чер — Кара-Холду кы-лым ол.

Ала-мыгурунда ажыл-и-чи Ажыкаа Хертек балды тудуп туудулап, аргычмы тудуп чылгычылап-лаа чораан, а сөөлү 17 чыл ичинде хой-жулап турар болду. Хойжулап келген чылдарында багай аес түнөөлөрдөр болуп, чыл бур-де чүс хойдан 95-тен өрү, а чамдык чылдарда 111 чедир

хурагын төрүү чүс хойга ошаштыр ап келген. Бо дөргө-ге кадыр-берт Кара-Холге өңд чедимшикер-дир.

Эртек чыгы берге кышта ол база-ла багай аес көргүзүлгөң бол-ган. Чүс хойдан 90 хураган алыр хулааңгы ажир кү-сөдүн 93 хураганга, бир хой-дан 1,7 кг дүгү кырып ап, колхозта мурнакчыларнын оду-руунга база катап кирген.

— Чыл бурда кижир арга-дуржулга өргөн, ажал-и-ше-че улам ханылап чоруур анаар-дир. Мөөң ажал-и-ше-че чедимшиктериниң колдуунда мады өки семиртип, кышка хынамчалыг беткеңий алыр-мын кол хамаржыр — деп, хойжу болдуну ажалынын дуга-йын чугаалап ор.

Шына-ла, дуржулгалыг малчынын оозу чөп. Ол өскө малчынар шынап оон-моон дуза негеп, «оңу-мону эке-килер» деп чарытынны өр-

бас, бугу-ле чүвөсү боду кы-лып, беткеңий алыр болду. Оңд кыштаанда бугу-ле чүвө белең. Одарың база чакса курал алган, кажалар сеп-теткен, мал чеңи бар, эр-тең чайын 10 тонна ситенин белик бетелген. Мичанган апаа кыш көргүчүг аес дээрди тодарай.

Чылы мадын каас-чараң чурумалдыг Кастык-Хөлге ка-дыр оларын солуп чылдар. Кыжым, чарын оларын мич-чаар солуп мал кадарарга, өңд денгизден өңи, кышка белең баксыраас дээрин ол дур-жулаңдын билген. Ам хой-жулап чорунда төрүүр 317 хой бар, бистер чоруп туру-лушта 26 хой болсаң, өңд ду-раганын оңа-мөңдү турду.

Бай-Тайганың «Кара-Хол» колхозта коммунист хойжу Ажыкаа Чудумович СЭКК ТК-нын Совет Эвиелениң Ажыкаа чонбарыңа Чогазын, Улуг Октябрынң 60 чыл өмүң дугайында док-таалын сөвүрүгдө, бектик көдүрүтүшкү-биле төмүш тавышкан, бо өбилелыг чыл-

да болуңа бедиткен соци-листиг хулааңгы алган. Ол хой бурдунуң бир хураган-ын, хойдан 1,7 кг дүгү кыр-гып алырын хулааңгы, кол-хозтун мурнакчы кадарчызы Хертек Ширин-оолду социали-стиг чарышка кыдыргал.

Колхозка ийитиниң малың өстүренин кыжымак ажал-и-ши дөңд өл Линичин өбилей, «Күш-ажыгыч шыгаларал дөңд» деп медальдар база со-циалистик чарытын тиклек-чининиң херек демдөктери-биле шаңдаткан. Анык хой-жулар ортууңа дагдыкчы партияңиң даалгазын багай аес күссөңиң турар.

Кадырчы кадырда кедир алыр буудуну дагдыч ша-рылап, хонте багыпта, бие-даа апаа бугу-ле ажиң кү-жөөп орувуң уламчылап чо-руптуу.

ЧУРУНКА: Ажыкаа ХЕР-ТЕН, сөзү, чурду Х. МОҢГУШ-ТУУ.

ДЕЛЕГЕЙ бо Черниңде

ОКТАБЬРЬ — ЧҮС ЧЫЛДЫҢ КОЛ БОЛУУШКУНУ

БЕРЛИН (СЭТА). Октябрь-ның Улуг революциянын 60 чылы-биле холбоштыр ГЧП ТК-ны, ГДР-ниң Курене Чөвү-дөк болган Министрлер Чө-вүдөн, а ол ишкан Национал Фронтунуң Национал Совети республиканың улзунга кады кылган кыйгырыны парлап үндүргөн.

СЭКК-ниң, Леонид Ильич Брежневте баттаган оңд Төп Комитетиниң удуртуулугу-биле, СЭКК-ниң XXV съездинин айыктан оруу-биле өңдө күчүлүг социалистик күрүңе болуур Совет Эвиелени бурган, коммунисттер чоруп орда-деп, кыйгырса ол ошалап бер-деген. Оңд чедимшиктери, оңд күчүзү болза тайбык бол-ган социализм дөңд демисел-чи курал удустарынң кол күжү, кол фактору болуор Совет Эвиелени долгалдыр кат-тышкан социалистик чурттар-ын кыды ажалдыкылаңын бажыгарынын болган чечек-телеп сайыраарынын шит-пирлиг фактору болуор.

Октябрьнын алдан чылы болза социализмин эртемниң идеядан Черде бүгү болууш-кунарнын чорудулааны улам-на улзу-биле толорагыл-лап турар күчүлүг болуур чүлүк берген чылдары болуор. Ол бүгү кижилериниң чагай чо-рунга, улустарынң аас-ке-

жинге бүгү чүүдөрини кыл-ган. Социализм бодун боттуг гуманизм кылдыр көргүсөн. Капитализм улам-на ханы кризистин чурттап эргитирип, улустарга бодун кижиге удур-лаңкач система кылдыр көр-гүзүп турар ийдиң уде социализмнин черинде кижизик чо-руктуң болган хосталганың делегей тургустуву турар.

Октябрь революцияны бол-ган Совет Эвиелениң бүгү төөгүзү марксизм-ленинизм-ниң тикелдеси болуор.

Пролетариаттың диктатура-зынң хеврия болуор, бүгү улустун өрге-ажыктарын өлө-редип турар ажалдыктарын болган тараачыларын күрүңе-нези болуор ГДР-ниң бис тур-гун алган бис деп, кыйгыр-са ол оңд ийди бижөөң. Марксизм-ленинизм шыгы чо-рукту артырдышаң, социализм революцияны болган бистин байдалында тууду-шкунуң ийити хоойлу сүзгүр чүүдөрин тогадыкчы сүз-биле ажаллап турган, бис улуг чедимшиктерин чедип алган бис.

Бистин чуртувуста Марк-стың, Энгельстың болган Ле-нинниң эртем талазы-биле ажаллап кылган почвалы бот-тут чүлү болу берген.

Ленинин чурту-биле ажал-дунчалык өңдөл болза

бистин амыга база келер уде чедимшиктериниң шит-пир-линг удегия болуор. Бистин партиаларымын, кур-унеликтериниң база улустары-мыстың найыралы бистин кү-жүстүгүн үнер дөү бооп кел-ген болган артык-лаа.

В. И. Ленинниң алы-бүрү ленинизм системалы күрүңе-лениниң тайбын ножа-кедөө догунаашканынын политика-зы делегей байдалын улам-на улуг хире-чегреси-биле тодара-лар апарган. СЭКК-ниң XXV съездин тайбын болган улустар аралынын кады ажалды-жылганынын, улустарнын хос-талгазы болган хамарышпас чоруу дөңд улам ийди чоруду демиселдең программалың хулааңгы алган. Ол программа болза 1917 чылда «Тайбын дугайында декретти» улам-чыламы, бо хуңуң негелде-леринге дүшкөк программа болуор. Политиктиң чары-рышканын шитир талазы-биле чарылышкың-биле не-мээр, чепсекти өңдөрө бууд-уриң социалдык, чепсекти дү-жүрүңиң узлаган бажы-нариң чорудары өргөкөчүгү-лэ.

Бодунуң амыг политика-зы-биле ГДР тайбыны бажы-лаарынын херепте салым-чынарнын чагылган чоңка-кырып келген. СЭКК-ниң XXV

съездининиң ийди үндүргөни тайбынын программаны бис-дөүзү-биле база шитпирати-лаа депкип турар бис. ГЧП-ниң IX съездининиң шитпир-лерин амыдалга улам ийди боттадырдышаң, Октябрь-нын социалистик Улуг револю-циянын 60 чыл өңд төлөт-пиг демдөктерин чуртуу бүгү хамааттыларын ГЧП ТК-зы, ГДР-ниң Курене Чөвү-дөк, Министрлер Чөвүдөн бол-ган Национал Совети кыйгыр-ган.

ЧЕЧЕК САЛГАН

ПЕНИН (СЭТА). Кыдатты хостары асшы япон импери-стерге удур тулчушкуну-нарга нечээн совет шериглер-ниң Далиң хохорайда тура-наалыга ССР-ниң КУР-лаа-лаңич чериниң төлөөлөрлери Совет Армияны болган Шер-иг-Далай Фолдуңун 59 чыл өңдө холбоштыр чечек сал-ган. Совет төлөөлөрлериң баарын хохоруган Хербин, Шеньян, Чанчун, Лойшу-ноу (Порт-Артур) база Улаңь хохорайларга болган өңдө-дөз чөлөөгө Синькуа агентле-риниң дыңнатканы-биле алыр-га, Совет Армияны дайчы-ларынң хохоронго, совет дайчыларынң тураснал-дарына чечектерин ревком-нарнын болган кыдат-совет найыралдын минткелениң салбырларынң өмүңсөңдөн салган.

ДИПТЕРДЕН МЕДЭЭЛЕР

● **ЛОНДОН**
Совет Эвиелениң өңдү беш чылда планларын чуртуугу эконоимикалыг хаткыларын улам ийди дүргөлдөрүн, а ол ийди чилиң амдырдыг дөңдөп ийди хажык чок бөдөл-гөр баш удур көрүп турар деп ой уаңыг алырдыкчы-ның бирөөн «Миддлеч бонк-ти» бөлөөтенине демиселен турар. Ол чорук аңгал-совет садым-экономика болган эр-тем-техника кады ажалды-жылганы калбартырыңа өңд болдулар аргаларын тургузу-п турар деп ой бөлөөтөн амкы-кың.

● **КОПЕНГАГЕН**
Премьер-министр А. Пор-генсен Данияның чалааңгы эде организасташканын чо-руткан. Даниямың бажырык-чы Социал-демократтың выр-тыланын тургустуу чыгыс партияныг чалаа ам 14 аес, а 18 министрден тургусту-лап.

хосталгазы болган талам-арышпас чоруду дөңд улам ийди демиселдең програм-мазы-биле, а ол ишкан Евро-пага аймыл чок чорук бол-ган кады ажалдыкылаңа тала-зы-биле төвүлө хуралын Түңгө ажалынын чүдөрлө-рине чуртуу ол районуң чоңу хажым-биле тыныш-тары боруу деп, «Тавоола-тала» солуп бижөөң.

тургузар дөңд демиселдиң тур-рар деп ол ошалап демдө-лөң.

● **НЬЮ-Йорк**
Чели коммунистер Пино-четтин дөң-чурмуна удур демиселде чыгыс өңгө болу-рунча Чилиниң бугу-ле патри-оттуг күштерин кыйгырган.
Чамдык-биле үндүрүп тур-рар «Унидал антифасист» солуга парлап үндүргөн Чи-линиң Коммунистик партия-зының меделдигине ошалап демдөүлөгөн болза: Пиночет-тиң фашистик хунтазы «ажыгыч аңгыта уаур улаңган төрөорут дик-татура» болуур турар. Фа-шизини апырымышкыпта та-варыштыр чорук бугу-ле демократтыг күштерин шитпирлиг демиселдин чагыс өңд, органнастын негеп турар.

● **КИНШАСА**
КНО-лук Африка талам-была эконоимист комиссия-зының (АЭК) сессиямы ийди ажалдыкылаң. АЭК-ның кезик-чилери — эконоимка, сан-хө, хожжуду болган планвалың-нын министрлери оң амкы-кында киржиң турар.

Сессияны киржиңчилери уде демиселдең болган деле-гейдиң социал-экономисттиг кады ажалдыкылаңын ай-тырдылар, а ол ишкан Аф-риканың түсөй догулаап күрүңелерин эконоимист хамарышпас чоруду бажы-кылаарын айтырдылар чуга-лааңгы көрүп турар.

● **ЛУСАНА**
Редезия расистериниң харта-азы Смиттин ийди үндүргө-ни расачы хоюдуларының «ли-берализастары» деп алаар чүдүлү Зимбабвонин патриот-туг фронтуну шитпирлиг-биле буруу шаңка. Смиттиң шаңы дөргө, хой-иштенин нарааң ажалтаар болган ол-а уде Роданияны африкан улзуну кадыт-доңкуучу-биле дарааларын улам-на күштеди-р дөңд билдингир жакара-лаашкын дүр деп, фронтунуң төлөөлөкчиси алаа меделдес.

● **ДЕЛИ**
Идияның чалаа бо сад-хөө чылында даг тынышкыны үлөтүрүлө ажалдан гуар ажалдыктарын амырлар байдаларын өңдөкөрөңте 22-мал руниң ажалын ту-луңгай берген. Чурттага ту-луктууну болган медицина хаддырыламын эңгизерин оша уаур-дуулаңгы деп көрүп турар.

● **ХЕЛЬСИНКИ**
Тайбынын бүгү «Финля-ндия хуңтериниң үлөңдө «Финляндияның тайбын тала-лаңкыларынын» организаста-шыны уң чер салбырын Хья-меллини хохорайла тургус-таа. Оңд эңсө соругу алаа бол-за, тайбың идеяларын илесте-редирин илестежерлер, СЭКК-ниң XXV съездининиң найыралдын минткелениң салбырларынң өмүңсөңдөн салган.

● **КОЛОМБО**
Шри Ланканың национал күрүңе асаамблеяныга (парламент) бугу-ляни сонгу-далар ады алардан өрөй аес уде болуур деп, чер-чери-ниң бот эртелег органнары-ның төлөөлөкчлөрлериң кон-ференциялыга премьер-ми-нстр Сиримаво Бандранай-ке меделдес.

● **СЭТА**
ин азы УТБХ-ны чылдыр-рынга таарымчалыг байдал-лар барың дугайын чуга-лап болбас болуп турар.
Ленинде даңгык корреспондентлериң мнаныштыг кыдат барымдаларын айтып-шаан, Цан Цинни шүгүмчү-лөргөниң «шартын чорун илгерилең» албап кижиле-рин буруу шаңкап даңымба-лар чамдык мөжуларда көст-үп хон турарын дугайын даңмың-лауар.

КҮЧҮЛӨЛГӨ УДУР

Бразилияда чик төлөвөр-лиг ажалдык күжү бар бол-ган чиг-этин хой-хей көр-лөрү элек болган ушурунда, ол чуртуу эконоимикалыг да-штын каштаады салырын өңд өңдөк чарыларын бирөөн болуп артып турар. Сал-ган доллар бурдугу бөдик ажал-контла алдымын турар боорга, ол чурте чүлө амер-ик болган барымтерим аес, харын-да соолту уде лоп будурдө эзери кич-төөлөй салгып турар аларган. Ийди даштын каштаа сал-лымын доктаамал өңдү-тулар.

Чалдык хеври-биле Бра-зиледе кирип турар каш-тык салымчылар-лаа дүр-үн-биле өңдү турар. 1977 чылдын эгесинде Бразилия-нын даштыкы төлөр өрөң 29 млрд доллар хөрө боор ужурут турган. Москва-биле чегрелештир, Бразилия болза Латин Америкада да-штык, хамыктын мурунда америк баңкирлериниң улуг өрө алдыр чер болуп турар. Орөн улаңгак тууду-на чөлүлөрдөн оңд хамарыша-ламы күштөлөп турар.

Кыязы Венесуалада бай-дал бөң өскө болуп турар. Венесуаланың нефть үлестүүрүн националиастаан чорун оңд национал эконоимикалыг көчүт ажалтыг бажы болган деп, энергетикалы болган да-г-руда үлестүүрүн ми-нистр Валентин Эрвандес ме-делдес. Чүдө национали-астарын сөмүңдө болууран аргы-лык болган, нефтини ажал-дыктыкы чокса саарар чорук-тун аажымында Венесуаланың нефтини алыр оргуларын зо-вүдүд турар деп ол чугаалаан.

Венесуаланың Совет Эвиел-ни-биле болган өскө-лаа чам-дык социалистик чурттар-биле эконоимист харылдаарын министр бедин-биле үлөңдө. Чуртта холелит турар америк «Рейнольдс тобак» компа-ниямы Венесуаланың чааза 2 млн хемчүлүг боңлар ак-тыша торган. Ол компания бо-

дууң сап-хөө операциялары-биле Картахен кезээниң-Аид болуунуң кол документизин ха-жыккан. Ол бөлүк болза, Аид дагалары-биле хүрээлеткен ле-вискеэрле турар чурттары, оңд иштине Венесуаланы кат-тыштырып турар. Хамаары-шпас эконоимист хожжуделин, даштык капиталдын күчү-лөшкөңгө удур демисел чо-рударын ол организастаан боду-нун эңсө соругу алаа кылдыр чаралаа.

Нефть үлөүлөрүн национали-астары азы демиселдең патриоттуг фронтунуң Амбоз-то хохорай болган национал конференциянын киржиңчи-лер нефть казып үндүрүп ап турар чедирин чуртуу-биле националиастарын болган америк нефть компаниямы «Тексакс» Эквадордан үндүр сөмүрүр негэн. Эква-дорда даштык нефть компа-нияларын ажал-чорудула-зың фронтунуң парлап үндүргөн меделдигинде буруу шаан турар.

«Тексакс» компания чурттуң национал бодуус байлактарын ажаллаштыра, качаар-даа аажык улуг ажал-контлазы ап, бажы турар деп ол докумен-тиде айтыл турар.

● **ПЕНИН (СЭТА).** «Дөрттүң бөлүүң» удур кампания Кыдат улам-на калбак хем-чөлөдү болуп бар чыдар бол-гач удуртула чери оңу 1977 чылдын кол соругу алаа кыл-дыр көрүп турар. Кыдаттың албан меделдериңден алыр-га, чүдө чалгыс Кенките безин сөүлгү аялдарын дүргүзүлө «дөрттүң» буруу шаары-биле чылдырлан 50 муң амыг митингилер болган партия хурдалары болуулаң. Дем-дөңд меделдериңден алыр-га, ол хурдаларга 20 миллион кижир киришкен болуп турар.

Ол бүгү кампанияны «Мао Цзюдунуң революстуг идея-ларын» шыгыч болуп деп долдуңдун алаа-биле чорудуп турар. Оңд-биле чегрелештир мырмыл ужур чок, хөлүн

Кыдатта «дөрттүң бөлүүң» удур демисел

эрткен аянысоветтиг төдө-ликиштер бөдүчө киңиз-лериң хаара тудуп турар.

«Дөрттү» шүгүмчүлөрү-биле чегрелештир, «сөнфян» шимчөшкөнниң чорудуп ту-рар, а ол дөрге аес улаң-гыла — ажалчеглиг аргылааш-кын болуп турар. Кыдат пар-даларын материалдарында алыр-га, «сөнфян» шимчөшкөнниң бугу-ле демиселдерин партия болган күрүне ашара-дында база илестерэн.

Чер-чегре аштаага чоруда-ры-биле мөжуларда, автобон-зур районларда, уездилерде хохорайларда түсөй «Брига-далары» тургусулаан, аларын составыңа хой-хей таарыл-галарда чепсектик күштерин төлөөлөкчлериң кириши-ниң турар.

Министрлерин, мөжуларын болган шериг округтарын удуртуучуларының демсели-ге чаа төмүрлаашкылар дугайында меделер бар алар-ган. Мичалажак Улус төлөө-лөкчлериңиниң бугу кылат хуралынын (УТБХ) Док-таамал комитетиниң дагызын ораакчыны Йо Линь-вэйниң меделдигинден алыр-га, төпө элөөн хой уауртуу эрге-дукаалдарын дүжүрүл-дөргө хамарыштыр ККП ТК-да ам-даа төдөргай аес болуур турар. X съездиге 21 кезигүн болган дөрт канди-дат составтын кылдыр сонгуд-кан ККП ТК-нын Политбюро-зунда 16 кижир артык. Ол-ла Йо Линь-вэйниң бадыкыш-кымында алыр-га, «дөрттүң бөлүү» шүгүмчүлөри ам-даа жоозуболаң, ККП-ниң съезди-

ин азы УТБХ-ны чылдыр-рынга таарымчалыг байдал-лар барың дугайын чуга-лап болбас болуп турар.
Ленинде даңгык корреспондентлериң мнаныштыг кыдат барымдаларын айтып-шаан, Цан Цинни шүгүмчү-лөргөниң «шартын чорун илгерилең» албап кижиле-рин буруу шаңкап даңымба-лар чамдык мөжуларда көст-үп хон турарын дугайын даңмың-лауар.

Кыдатта байлаң нарын бо-луду, болушкунарын хож-жудели чамдык чегрелдеси уурданлык характерлиг болуп турары Кыдатта пар-лап үндүргөн материаларын база даңгык информация агентилдериниң дыңдыг-ларында көстүп турар.

Чили шериг хунтазынга Америк дузаламчыны соксадыр!

НЬЮ-Йорк (СЭТА). Кижиниң эргелериниң талазы-биле КНО-нун комиссиязынын тус-най ажалын болуунуң Чилиде фашистик өзү-чурмуң ол эргелерин нарнызы-биле хамдык турарын дугайын херечилеп турар илтиели АНШ-та калбак детимчени ап турар.

Чуртта политиктиң оппози-цияга уаур хунтаньың террорун буруу шаан турар меделдес Чили-биле эл-сеткин маттыштарынын национал таарыштырылга төвү иылган. Эзу-чурмуң «литерализастар» дугайында меге-хооуну чулчурушкунар-биле ча-жыттырып алгаш, хунта чуртта ужур-дүрүк ажаллашкычыларын дашкураадып турар ол үүлөдөшкөнүнөр

улам-на массалыг болган на-жар-оптуг характерлиг апар-ган деп ол документде дем-делдес.

Америк болган делегей хай-нитизиниң негелдесин Вашингтон албан хуузуңда херекке албай, шериг хунта-зынга саң-хөө дузаламчызын көргүзөрин яны-бүрү арга-лар-биле үргүңчүлөп турар. Бүгү делегей банкызынын, делегейниң сазын аша фон-дузуңуң болган хожжуделиң америк аразының банкызы-нын хей түңүгүг чезилерин Пиночеттин өзү-чурмуңга бээрин Вашингтон детизи деп, документде ошалап айтыл турар.

Чили-биле эл-сеткин кат-тыштырылганын национал

таарыштырылга төвү фашистик хунтаньың тудуп хохор-гашкыларын, хиличентэши-киннер, өлүрүчү чоруттар кылырын шутат соксадырын, политика талазы-биле бүгү хохорудаттырганнарны деп-дө-рөз хостал үндүрөрин, Чилиге кижиниң эргелерин сагырың, О. Летелерин өлүүрөңгө чедирген ТРЗ биле ДИНА-ның нем-буруулуг сүл-чеззин америк сенаттың бот-туу-биле болгаш ылапты-биле илест хынап өөрөн. Чилиде фашистик өзү-чурмуңга америк дузаламчыны бүгү хеврилериң соксадырыңың талазы-биле хемчегерини АНШ-тың президентин деп-дө-рөз албырын шитпирли-ги болгоң.

ЧУРУНКА: англи солдаттарнын кижиниң эргелерин бастып, дорамчылап, бөөчөкөн чен сонгу-ирланд кижилерин ужур-дүрүк ажаллап турары. (СЭТА-ның фотехрониказы).

БОЛНИСИ (Грузин ССР). Чылыг час дүшөө болганда республикага хову ажалдарын хуусалары дүргөң. Болниси район ажал-агыйлар алаа-дашкыңдан ийи недея бур-гунга эрте быжар карто-фельди тарылгазын агаай берген. Аразхөйүн специ-алистаттынган советуңу картофель өстүрүкчүлери тараа шөдөтерине боттары-ның аргаттарың кымы-лаа муруй үндүрүп кел-ген. Олар хөрүңүңүң көңүг эсе болбазырадып кылган болган органкити тө-мишчалыгелериң долду-биле чаштырып чоруткан, үзүренирин арозилдеш. Улуг Октябрьниң 60 чы-лын төлөтүп уткүр дөң чарышкы калбартын чорут-кан, районун ажал-агый-лары 31 муң тоннадан азың эсе эрте быжар картофельди беткелериң хулааңгыт. Ол болза план-чарыңыңаңаңаңаңаң элөө хей.

ХААКЧЫЛАРНЫҢ ТИЛЕЛГЕЗИ

ЛАХТИ. (СЭТА-ның тусхай корреспонденттан). Ол фил хоорайга делегация чакчы болган хаак маргылдаагылы совет спортчулар тилелген уени. Киров хоорайда келген студент Алексей Бороватин 90 метр бектик трамплинде халаш уулг чедиктиги болган. Ону ол 113.5 метр чегре чедир халаан. Ийги чегри швейцар Вальтер Штайер ээлээн.

Лахтиге болган маргылдаагылы өөлөгү хуну буюугу-ла совете хун болган. 30 километр ырак чегре Олчичий ошшарынын чемпиону чорал Сергей Савельев 60 улаада 50 километр ырак чегре тилелген уени. Ону ол 2 шак 43 минута иштинеде эртенг шийги чегри ээлээн. Ушкү чегри Рудый хоорайдан келген совет хаакчы Иван Гаранин ээлээн.

Бистиң херожен хаакчыларымыз 45 км эстафетига баа-ла тилелген болган. Олар баштайгы ийи чегри чалаан алганар, Ушкү чегри ГАР-ниң хаакчылары алган. Ошшарынын херожен хаакчылары дорту чегри ээлээн.

ИЛЕТКЕЛЧИГЕШ

Баштак чугаа

Уулг авос-даа болза, харымсалгалыг ажал-агыт терип уулдугу турар кили болганымда, бутү хероженнарның байрлыгы — Март сесте илеткелчеге чокка калчар уткуур боор, мээң организмда ажалдап турар кияклерини хой кезин хероженер болгай.

Илеткелчеге бижий шаан алырдыр — дээш, Сергей Ондар кадайымың чанышдан туп-тура халаан.

Мылдыг орте кай баарың ол, радио бези мыттааыи тур ышмакка? — дең, кадайы шуглак иштинеде хумиротен.

Эртелес аргажок, авам. Уулг байраладың бугуу-дур. Илеткелчеге бижий алайың дээш, эртенги шып баш-биле аап — дээш.

Чүү илетке чувел?

Хероженерге тураскааткан аап. Бо кезге коллективке номчай мен.

Кадайы орайга чедир өөрникчелерни кыдыраштары хынап олураң болгаң уйгуу-тура харамлыкка, удур сөз этисең, Сергей хероженер дугайында эңге уран чеге, шуут-ла хероженер кийим кыдыр сестер шилел эгеле, Номчал номларың айндара-дүндере болан эрге, орт-ла дорт, чиге домактар-да сагымжа артаан, ийи-чүшкү сестер башка кире дүшкү, алай-буаа калдыркан кезге, далайлар дөг, алдырба-да болган.

Адмар, Эпир чылдун бистең хана солунууска Март сесте дугайында калдыг чүү-дур уген чоор? Эске орайла-дакчаларга баа-ла хана пар-

лапталары номчун турдум. Номчаларың хана солунууга чүү деп бижип каан чор-жук мон? «Бомбуракти болу-дур, мээң организмде ажалдап турар кияклерини хой кезин хероженер болгай.

Эртенге эртенге боданың келеш, че, ол-да мыңдыр-дыр. «Дуктука тугада, баа-ла сугжу болгай». Хоюу эрттар нарыдаң канчар ону дээш, дүшкү-биле илеткелчегеңи шелиң кирең.

«Хүндүгү хероженер!»

Силер дээрге, прекрасная половина человечества-дир силер. Силерни чогаалчылар, шулукчулар соора көрбестер. Чараң, чагайларың, эки калыктыларың чогаалдып туралар. Силерге эр уаус любовниң обьявисталы, кадыктыгың күзеп чоруурлар. Силерге кийи мыкчымас аргажок.»

Бижин алган чүүдүгөңиң Сергейни катар номчун көрөгө, шыпал-ла чүрөстери кийим кыдыр мыкш болган. Эң ылаңгы ашык мыкшарың ун чүрөстериң шуут-ла уулгун кире бээр сестериң ол тың алган мыкшар.

Кол эки бо болталар. Оз-аңчи эки хонжук ирчи бе? — дээш, организмизимче ол тавар башкаң.

Эңик халыг дээрге, удуң чыткан кадайы сымбас дөөң ол херожен туруп келеш, апа-ны бижип орай илеткелчегеңи сонугурай бижеш.

М. ДОРЖУ.

Дерсу Узаланың шыгжамыры

Ыраккы Чоон чүк чурту тайга пеша, эртенден болган чогаалчы В. Арсеньевке ораң айтып берип чоран эжи Дерсу Узаланың ады сурагалы. Ылчала-даа орук баштагы чыгышын В. Арсеньевке берген бөлээни дугайында билдир ууге ээлээн. Дерсу Узаланың ол бааза аздаа тымылбан. «Шыгжамыры» дээрге эртенге чүе чылдың 90 чыдарының эгенинде далай чоогунга агын чыгар Ингаста хемини бажыпта Дерсууну тартып кааны тууган дээш 22 доо орагдайдыр.

Печи чогаалчыга орагдай тарын каан шөлүгөшти белекке берген. Чүе-чүе чыдарда үнер болганда ол кайтамчы эмиң оят бо эртенге үе иштинеде чу-гаажок-ла өзүң көндүң турар укурайт. Тайгада даг хемини кадыр-берт чагымынары эриктериңиң бир-ле черинде ол шөлүгөш чаштыны чыдар. Ону канчап тывары?

Арсеньевтин кадайы Ана Конгастановича мылчаар чугаалап ораб:

— Дерсууну чөбөн ийи орагдайың дугайың эби билер мен. Владимир Клавдиевич оларны «Ортен шыгжамыры» деп алап каан чүе. Чакыт чүе-дери бижий тыртан аар бичин поаап дентерки-гешти турган кижик. Дерсууну млдыг шөлүгөштериниң картаның ааа чүрүп алган чоран. Дерсу Владимир Клавдиевичке орагдай тып алган эске черлерини дугайың бааза чугаалап берген.

Арсеньев демги-ле по-гаан дентеркигешти ол черлерин бааза демделген алган. Хамааты дайының үезинде ол үнелг дентеркигешти чиде берген. Ол дугайың Арсеньевтин дунмаасы билдир чадавас?

Александр Клавдиевич Арсеньев аймак-биле кады Парганаекал хемге болган Усурийск хоорайнын чоогунга аян-чорук кылар чораның делегергеи чугаалап берд.

— Демделедер дентерини дугайың дыппаан силер бе? — деп, оон айтырган мен.

— Дыппаан, карталары бааза көргөн мен, харында кезек үеде бажымыга шыгжап-даа турдум. Оон аймак дедир берешкен мен.

— Кол шөлүгөштин картаны кадыг хевиринг туржук?

— Карталарың дентеркигешти поаан карттыг чүе. Арсеньев апаа чугула демделедер кылар турган. Кол картаны эби билер мен. Ында дагалар болган поаан мыштар арамында Ингаста хемини зыйлагар унук ак-көк кылдыр чурал торду. Карталда мпаар-мылаар угулг онугу согуучу-айтыкчылар хой. Оларны барымдаалаан. Дерсууну шөлүгөштери турар черлерге чедер берип болур турган. Арсеньев оларны артында-ла кызыл каранды-биле демделген каан.

Ам чагыс-ла арга — Арсеньевтин поаан дентеркигешти тып алдыр. Ону Хабаровск, Усурийск, Владивосток хоорайлардан шилел турар. Чакыттардык блокнот библиотекарларда, архивтерде чыдар чадавас.

— 1917 чыл үезинде «Дерсу Узала» деп помбу бир дугаар параап үндүргөн — деп, Александр Клавдиевич чугаалап уламчылады — Ынчач ажалдан орагдай «Шыгжамырыны» дугайың айтырган мен. Ам-даа казып албаан мен деп харымлаан чүе.

Дерсу Узаланың орагдайлыг шөлүгөштериниң ам-даа шилел турган. Чандыкта Приморьенде дыка хой болук орагдайлыг черлер бо-ла тыптар. Чокта коочу ивеш Габбсов 25 доштү орагдайла таваржы берген. Көрбөңиң чок тайга ээлери бези мыкш хой эмниг далай чагыс чегре турганлыг бибасе. Дерсууну шыгжамыры ол эвес ирги бе? Чок. Ол Арсеньевкада эвес, а Ингаста хемини бажында болгай. Приморье чурттуг Ромалько дүбей тымыры арамыга 12 уугу доо орагдай үген шыкка тавармыкан. Ылчала-даа ол даамдар чайгар үген болган, ааа кижик хоуу дегбээн.

Дерсу Узаланың өртинези ам-даа тымылбан.

Г. ПЕРМЯКОВ, Хабаровск.

АНЫЯКТАРНЫҢ ДАГДЫНЫКЧЫЗЫ

Шили алган мергежилге берилип, чоңуну херээ дээш, ак сеткилдиг ажалдап, совет кижизин бзу-биле чурттан чоруурлар бистиң аравыста кайы хой. Олар өг-бүдөлгө, амырал-чуртталгазыга, дазыган ажал-херээге баа-ла төлөтүп болуп туралар. Ылчала болурун шили алган мергежилге берилип, чагыс ол-ла эртенгиңиң аягы-биле хой чыда ажалдап чоруурлар бистин республикада ээлээн эвес. Чыгыс коллективке үр чыда ажалдап, апаа күш-аңык болгаш мораль талаты-биле дадылгы бижыккан хоочуннар аныяктарга үлгер-чиңгеп болуп турар. Оларны бис чымыларның дагдыныкчылары деп алап турар бис. Ынчач ажал-ишчи хоочуннар күш-аңыкка, кижизин аажы-чанга өөрелдир, кижизиниң каан салгалчыларынын медициналарына чоргаларылар. Шили-ла хоочуннар назы хары догул, пенсияже үлсө-дээ, оларны ажал-ишке тудунгур, эрес-кежээ, ажалга далаккан аныяктар чоктапастар.

Республиканың кош ааргыларын эмиңер диспансериниң ийги кадында арыг, дөлгөм өрөөлгө кире боорыска, хар дөг аккыр халат көтөк, бажының дүктери монгыр хыраа дамы-дум чайрапкан, ортумак сынныг, бечен хар ыракта ажа берген назылыг херээжен кижик бисти хүдээт аламы. Ол Тываның медицина ажалдакчыларынын баштайгыларынын берээзи, шили алган тусхай мергежилге 37 чыл ажалдап, фельдшер эртенги Парымча Лопсановича Дажы-Норбу-дур. Ону коллективке эш-өрүк эмиңер, мездестралар, эмне-ге ажалчылары болууну-биле Парымчаа угбай деп хүдээт алап чагыска бергенер. Чуге диве, П. Л. Дажы-Норбу-бодуң, кижизинг чаны-биле онза бугуштүг кижик. Бичилер-биле бир агың, удуура-биле оон эске аян-биле чугаалажып өөрени берген. Арыг кижилер-биле чоок беседалажы бергенде, кезде далашпас. Чугаалашкан кижизинг аяк билди алган, ам оон айтырларыңа харымлап бээр. Чө үезинде эмнеденгиз столовалымыга кырып, улуг, биче аарыг улуска алышкен тааржыр бе дээрзин айтыр турар.

Оон эргелеп башкарып турар салбырында чөбөн хире бичин урулгар бар. Оларны хой кеминиң өлт-кежи шымылган болган оон-даа эске халадырлар аарыгаар-да аараарып болуп турар. Ында хенгаз чаштар безиң бар. Чугааы үмзөөн бичин чаштары эмен, ажаары белең эвес ажал. Ылчаның мл-да ажалдап турар мездестралар.

Халаанда боду келген аккыр боорун бичиң өрү де каапкан.

өөрөнген чаны-биле хүдүмүр-бушаан хоорей-дир: — 1939 чыл. Кызылдың катчына школының медицина салбыры доосканым, чыл ол чүе. Ынчач чөбөн хире харыг арзачи мен. Кадык камталал намыс менен Тес-Хем коожунун Самагалдай эмнеденгиз чоруткан. Кады дооскан өөрүм Дешбин, Байыр, Миняра, Ламжал болган өскелери бааза анги-аңгы ра-боннарже айткарылаан. Баштайгы дээрде ол үеде конуг берге турган. Ол дугайың анык өскөңгө чугаалап олураң ол, радио бези мыттааыи тур ышмакка? — дең, кадайы шуглак иштинеде хумиротен.

Арыг уруулар салбырында мыдыг харымсалганы көргөн, мыда он хой стаитыг фельдшер эмиң сөзүңгө томуйлаан. Бо хүдүлгөңиң комму-нист Парымча Лопсановича ак сеткилдинг ажалдакчыларыга эң үлгер-чиңгезиң кор-дуп, байлак дуржулганы дамчыдып турар. Ол — коллективке аныяктарны дагдыныкчымы. Оон аңгыда Монгун-Тайга, Бай-Тайга, Тожу, Эрзин даяк шыкш ырак районнардаң дуржулга өөренип алыр дээш келген аныяк фельдшерлер, мездестралар кээп турар. Оларның нургулайы национал кадрлар болганда, оларга ты-дык кырынта чедингар тал-ылбыр дээштинг болбас арга чок. Өөрелдгенге чаа дооскан, дуржулга чок мыдыгылар П. Л. Дажы-Норбуга өөрүп четтиргени илерелдип туралар.

Арыг улустан санал-опа-ны, эмиңгерге өөрүн сетки-лян илерелди бижижин дээш кылыл жуурадаа демделедер-ле доо. Оларны арамында аарааш сепи чангапарың Парымча Лопсановичага өөрүшкүзүн илереткен одур-турлар хой.

Коллективке каш кагал мактадып, ажалыңа ак сеткилдинг көргүскөң хоочун мездестраның амыралыңа утуу-дурбас улуг өөрүшкү 1952 чылда болган Яны-бүрү халдырылг аарыгаарга улу чон ортузунга суртаал салып, аарыгың баш улу болдурабың пропагандалап чоран эмчя ам Лениниң улуг партияның кежигүүчү апарган ол. Ындыг бектик ат, чоргаарал турбас.

Парымча Лопсановичаң далаң соруу улам көдүрүлү, партияны кадык биледиң кезеде болууга ап, камың каала-лап, ажал-херээңге улам со-рук кирген. Эртенг чыдарда кадык солу ужурааларга та-варышканың чугаалап бээрин оон диледим.

Халаанда боду келген аккыр боорун бичиң өрү де каапкан.

С. САНДЮ.

Кызыл хоорайда № 7 школа өөрелде, кызылде ажалдакчыларны талаа-биле республикада эки көргүзүгүтү школаарың бирээң. Ол школаны Лидия Сергеевна Новикова үр үеде директорлап, өөреникчелерин болгаш башкылар коллективини хүдүткелди чедип алган.

Улу чыдымыкшының шуугуна үр үеде үр-түнедег ажалдакчы дээш Лидия Сергеевна Новиковаңың Октябрь революция эрден-биле шаңнаан.

ЧУРУКТА: Ортузулда олураң Л. С. Новикова.

В. КУДРЯВЦЕВИЧ фотогу.

М. ДОРЖУ.

СПОРТ

СПАРТАКИАДА ДООЗУЛГАН

Спорттуң кышкы хевиринге Кызыл хоорайның XII кышкы спартакиадазының түнел өнөрүн эртенг даштаныр хүндеа болуп эртенг. Спартакиадазың программасында мячилиг хоккей, коньки маңнары болгаш хаа спорт кирген. Апаа республика намысылаының улетуру бугуруелеринден, албан организациялардан, дээш, ортумак өөрелдег черлеринден болгаш школардан нийтим-биле 400 ажыг спортчулар киришкен.

МЯЧИЛИГ ХОККЕЙ

Спорттуң бо хевиринге 1977 чылда Кызыл хоорайның чемпиону ат дээш спортчу демисел «Хуреш» стадионда катокка болган. Манаа № 1 автортранспорту бугуруелерин чылаачыларының шилелде команданың хоккейчилери чагыс-даа командага уттуру-байи бирги чери бугуруелди-биле ээлээн, хоорайның күш-култура болган спорт комитетиниң шилчир кубогун, бирги чегрениң дипломун чаалап алган.

Уран чүеде үчилдештип сургууларының спортчулары ийги, автордук техникумуңи хоккейчилери ушкү чегрелди ээлээн.

КОНЬКИ

Конькиге маңнары сөөлү чыдарда бистин республика-

да шуут уттуңаарган. Спорттуң бо хевиринге район, хоорай, республика маргылдааларының сөөлү 7—8 чыдарда чагыс-даа катан болган. Ону аныяктар ортузунга пропагандалаар, ынаар хой өөдлар, кыстарны хаара тудар, спорттуң бо хевиринге массалык чорук чедип алыр ажал черлерде чорутуңмайи турары чепес. Ынчачан бистин республиканың күш-култура болган спорт комитети спорттуң бо хевиринге массалык чорук чедип алыр дээш чогуу хемчегелери ап чоруда-ры тугула.

Х А А К

Спорттуң бо хевиринге со-лу маргыдаа Хербас даанга ийи хун үрүгүчүлөш, доозу-тан. Баштайгы хун тус-тус хемчөгөдөргө чарыш болган. Эң шымык — бирги бөдүктүң спортчуларымыз хаак өруун-га болган маргылаазын көрүңдөр улуг соңуура-биле көргөннер. Эр улустан 10 километрге чарыкынга «Динамо» спорт нителдигиниң кежигүүчү Леонид Чуруто эң ийи үени көргүскөн. Ол айткан хемчөгөди 39 минута 55 секундта эртенг. Красноярски-ниң политехниктиг институту Кызылда филиалының студентин Сергей Бабкин тилекчеге 7 секунданы ой-наткан, ийги, № 15 школа-ның күш-култура бажымы Николай Григорьев ушкү чер-

лерни ээлээнер. Башкы үчилдештиң сургуу Олга Романова 5 километрин 25 минута 43 секундта эртенг, херожен спортчуларың бо хемчөгөдөгө чемпиону болган. Автордук техникумуңи хаакчымыз Татьяна Бушманова — ийги, школа-интернатта күш-култура бажымы, республиканың шымык хаакчыларының бирээң Эльвира Кривича — ушкү шаңналыг черлерни алганар.

Маргылааның ийги хү-чүнде эр улу үп кижик киржикчиги 5 километрин, херожен спортчулар үш кижик киржикчиги 3 километрин хаак орунга маргылаанар.

Хаак орунни ийи хун үрүгүчүлөш маргылааның түнелде бирги бөлүккө автордук техникумуңи командазы, үлетуру бугуруелдер аравы-га № 1 автортранспорт бугу-руелериниң спортчулары, шко-лалар аравыга школа-интер-наттың өөреникчелери бирги черлерни алгашкан, хоорай-ның күш-култура болган спорт комитетиниң шилчир кубоктары, бирги чегрениң дипломнары-биле шаңнатканар.

Кызыл хоорайның XII кышкы спартакиадазының программасында кирген маргылааларының нити түнелде автордук техникумуңи шилелде командазы бирги чери алган, спартакиадазың тулган чемпиону атты чедип ап, шилчир кубокту чаалап алган. Уран-чүе үчилдештиң сургуулары ийги, көдээ ажалдакчы техникумуңи спортчулары — ушкү шаңналыг черлерни алганар.

ЧУРУНТА: херожен спартакиадазының байырлыг ажалдакчынының үезин.

В. ЧАДАМБА.

Редакцияның АДРЕЗИ: ИИДЭКС 667000

Кызыл, Щетинки-Кравченко кудумчуу, бажың № 3. ТЕЛЕФОННАРЫ: Редакторунуң 2-24-63, редакторунуң оралачыларының 2-35-24, 2-31-75, пропаганда кылдыкыңиң 2-31-75, харымсалгалыг секретарының 2-23-54, ортайжы амылдар кылдыкыңиң 2-37-13, култура кылдыкыңиң 2-23-54, көдээ ажал-агыт кылдыкыңиң 2-21-47, үлетуру кылдыкыңиң 2-22-64, чага кылдыкыңиң 2-41-27, информация база совет туркузу кылдыкыңиңиң 2-20-60, корреспондтарының 2-27-41, бугуруелериниң 2-12-45, секретарыт тың 2-23-35, солау кедей баарга 2-32-75 телефонче долгаар.

Тираж 16332. ЧАГЫҢ № 121.

АГААР

Бөгүн республикага шокор буууттар, чагас. Хатны күжү секундда 3—7 метр чедер. Агаарың температура барымы районнара 8—13, өскө-деринге 14—19 градус соор. Кызылда эдир буууттар, чагас. Хат көккөк. Агаарың температура 14—16 градус соор болур.

Редакторунуң оралачымы М. С. БАЛЫР-ООЛ.

КИНО

МАРТ 1-ДЕ «НАЙЫРАЛ»: «Апа дүштүү» 9.30, 11.20, 13.10, 15.00, 16.30, 18.40, 20.30 шактарда. «ПОНЕР»: «Степанид билин» 10.00, 11.45, 16.55, «Билан азыккан тур мен» 15.20, «Мадоннага болган куд» 12.30, 18.40, «Иван биле Колонбина» 20.30 шактарда. «КАА-ХЕМ»: «Чакыс келдириш» 15.00, 16.50, 18.40, 20.30 шактарда. «ВОСТОК»: «Чоруну чоңурур өрлөр» 15.00, 16.50, 18.40, 20.30 шактарда.